

Глава 17 КПК України «Арешт майна»

Це науково-практичне видання є однією з книг серії «Енциклопедія кримінального процесу України» та присвячене особливостям застосування арешту майна у кримінальному провадженні.

Побудова книги відповідає структурі глави 17 Кримінального процесуального кодексу України, після певної статті відображено актуальну практику застосування та тлумачення Конституційним Судом України, Верховним Судом, Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ норм, процитовано окремі думки суддів, наведено міжнародно-правові акти та рішення Європейського суду з прав людини, закони та підзаконні акти України.

Книга містить наукові коментарі, схеми, бланки процесуальних та інших документів, а також глосарій та низку аналітичних таблиць.

Видання серії книг «Енциклопедія кримінального процесу України» розраховано на співробітників Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України та інших органів правопорядку, суддів, прокурорів, адвокатів, викладачів і наукових працівників, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів вищих юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами кримінального судочинства.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Глава 17 КПК України «Арешт майна»

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР, ПРАКТИКА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ,
НАЦІОНАЛЬНА СУДОВА ПРАКТИКА, ОКРЕМІ ДУМКИ СУДДІВ,
ЛИСТИ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ, МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ,
ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ,
ЗРАЗКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ,
СХЕМИ ТА ТАБЛИЦІ**

За загальною редакцією

доктора юридичних наук,
професора А. В. Столітнього

кандидата юридичних наук
С. В. Шмалені

Київ – 2026

УДК 343.272.06.077.1(477+4)(094.58)

Г52

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Інституту СБУ Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 47 від 22 січня 2026 року)*

Рецензенти:

КАПЛІНА Оксана –

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрНУ, завідувачка кафедри кримінального процесу;

ТІТКО Іван –

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права та кримінально-правових
дисциплін Полтавського національного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**Глава 17 КПК України «Арешт майна». Науково-практичний коментар,
Г52 практика Європейського суду з прав людини, національна судова практика,
окремі думки суддів, листи та узагальнення, міжнародні документи, законодавство України, зразки процесуальних документів, схеми та таблиці /
Станом на 15.03.2026 : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. д.ю.н., проф.
А. В. Столітнього; к.ю.н. С. В. Шмалені. Київ : Видавництво «Норма права», 2026.
772 с.**

ISBN 978-617-8306-46-5

Це науково-практичне видання є однією з книг серії «Енциклопедія кримінального процесу України» та присвячене особливостям застосування арешту майна у кримінальному провадженні.

Побудова книги відповідає структурі глави 17 Кримінального процесуального кодексу України, після певної статті відображено актуальну практику застосування та тлумачення Конституційним Судом України, Верховним Судом, Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ норм, процитовано окремі думки суддів, наведено міжнародно-правові акти та рішення Європейського суду з прав людини, закони та підзаконні акти України.

Книга містить наукові коментарі, схеми, бланки процесуальних та інших документів, а також глосарій та низку аналітичних таблиць.

Видання серії книг «Енциклопедія кримінального процесу України» розраховано на співробітників Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України та інших органів правопорядку, суддів, прокурорів, адвокатів, викладачів і наукових працівників, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів вищих юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами кримінального судочинства.

УДК 343.272.06.077.1(477+4)(094.58)

Видавництво «Норма права» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. У цьому виданні використано папір, сертифікований FSC® та PEFC™

ISBN 978-617-8306-46-5

© Столітній А. В., Шмаленя С. В.,
Членов М. В., Лушпійенко В. М., 2026
© Видавництво «Норма права», 2026

Автори

ЛУШПІЄНКО ВАДИМ МИКОЛАЙОВИЧ – кандидат юридичних наук, прокурор третього відділу управління забезпечення виконання повноважень Генерального прокурора у кримінальному провадженні Департаменту організаційно-контрольної діяльності, правового та аналітичного забезпечення Офісу Генерального прокурора;

СТОЛІТНІЙ АНТОН ВОЛОДИМИРОВИЧ – доктор юридичних наук, професор, Почесний працівник прокуратури України, Інститут Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член координаційного бюро з проблем кримінального процесу відділення кримінально-правових наук Національної академії правових наук України;

ЧЛЕНОВ МИКОЛА ВОЛОДИМИРОВИЧ – Інститут Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ШМАЛЕНЯ СЕРГІЙ ВАЛЕР'ЯНОВИЧ – кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України, заступник начальника Департаменту організаційно-контрольної діяльності, правового та аналітичного забезпечення – начальник управління правового забезпечення Офісу Генерального прокурора.

Перелік умовних скорочень

БЕБ	–	Бюро економічної безпеки України
ВССУ	–	Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
ДБР	–	Державне бюро розслідувань України
ЄРДР	–	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	–	Європейський суд з прав людини
ЗУ	–	Закон України
КАС ВС	–	Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КК України	–	Кримінальний кодекс України
ККС ВС	–	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція	–	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК України	–	Кримінальний процесуальний кодекс України
НАБУ	–	Національне антикорупційне бюро України
НП	–	Національна поліція України
ОГП	–	Офіс Генерального прокурора
СБУ	–	Служба безпеки України
ЦК України	–	Цивільний кодекс України
абз.	–	абзац
п.	–	пункт
п.п.	–	пункти
пп.	–	підпункт
ст.	–	стаття
ст.ст.	–	статті
ч.	–	частина
ч.ч.	–	частини

Шановні колеги!

Науково-практичне видання «Арешт майна» є однією з книг серії «Енциклопедія кримінального процесу України», яка покликана увібрати в себе максимально практичного та теоретичного досвіду з окресленого питання.

Глава 17 «Арешт майна» Кримінального процесуального кодексу України є одним із ключових інститутів заходів забезпечення кримінального провадження. Її положення спрямовані на реалізацію завдань кримінального провадження шляхом тимчасового позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном з метою забезпечення збереження речових доказів, спеціальної конфіскації, конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру, а також відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення.

Побудова книги відповідає структурі глави 17 Кримінального процесуального кодексу України, після певної статті відображено актуальну практику застосування та тлумачення Конституційним Судом України, Верховним Судом, Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ норм, процитовано окремі думки суддів, наведено міжнародно-правові акти та рішення Європейського суду з прав людини, закони та підзаконні акти України. Колектив авторів залишив за собою можливість вживання скорочень, систематизування дат у єдиний формат, корегування друкарських помилок у текстах судових рішень.

Книга містить наукові коментарі, схеми, бланки процесуальних та інших документів, а також глосарій та низку аналітичних таблиць.

Науково-практичне видання підготовлене відповідно до останніх змін до законодавства України станом на 15.03.2026. Для зручності читачів видання містить QR-коди на покликання. Отже, ця робота допоможе мінімізувати час для пошуку шляхів

ефективного застосування відповідних положень кримінального процесуального закону, правильно розтлумачити його норми, тим самим забезпечивши реалізацію принципу верховенства права у кримінальному провадженні.

Сподіваймося, що видання стане незамінним у повсякденній практичній діяльності працівників Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро, Бюро економічної безпеки України, Національної поліції та інших органів правопорядку, суддів, прокурорів, адвокатів, викладачів і наукових працівників, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів вищих юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами кримінального судочинства.

З повагою

*доктор юридичних наук, професор,
Почесний працівник прокуратури України
Антон Столітній*

Зміст

Перелік умовних скорочень	4
Вступне слово	5

ГЛАВА 17 Арешт майна

Стаття 170. Накладення арешту на майно	11
Стаття 171. Клопотання про арешт майна	219
Стаття 172. Розгляд клопотання про арешт майна	269
Стаття 173. Вирішення питання про арешт майна	315
Стаття 174. Скасування арешту майна	461
Стаття 175. Виконання ухвали про арешт майна	546
Глосарій	677
Список використаних джерел	742
Постатейний перелік зразків процесуальних документів	767
Постатейний перелік схем та таблиць	768

Глава 17

АРЕШТ МАЙНА

СТАТТЯ 170

Накладення арешту на майно

1. Арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому цим Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. Арешт майна скасовується у встановленому цим Кодексом порядку.

{Абзац перший частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Завданням арешту майна є запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб. *Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.*

{Частина перша статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015}

2. Арешт майна допускається з метою забезпечення:

- 1) збереження речових доказів;
- 2) спеціальної конфіскації;
- 3) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;
- 4) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

3. У випадку, передбаченому пунктом 1 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно будь-якої фізичної або юридичної особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним у статті 98 цього Кодексу.

ГЛАВА 17. Арешт майна

Арешт на комп'ютерні системи чи їх частини накладається лише у випадках, якщо вони отримані внаслідок вчинення кримінального правопорушення або є засобом чи знаряддям його вчинення, або зберегли на собі сліди кримінального правопорушення, або у випадках, передбачених пунктами 2, 3, 4 частини другою цієї статті, або якщо їх надання разом з інформацією, що на них міститься, є необхідною умовою проведення експертного дослідження, а також якщо доступ до комп'ютерних систем чи їх частин обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту.

{Частина третю статті 170 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Арешт може бути накладений і на майно, на яке раніше накладено арешт відповідно до інших актів законодавства. У такому разі виконанню підлягає ухвала слідчого судді, суду про накладення арешту на майно відповідно до правил цього Кодексу.

{Частина третю статті 170 доповнено абзацом згідно із Законом № 772-VIII від 10.11.2015}

Забороняється накладати арешт на кошти на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному статтею 35¹ Податкового кодексу України, на кошти на рахунках платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, на кошти, що перебувають на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, відкритих відповідно до статті 15¹ Закону України «Про електроенергетику», на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, відкритих відповідно до статті 19¹ Закону України «Про теплопостачання», на поточних рахунках із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами, на поточних рахунках із спеціальним режимом використання для кредитних коштів, відкритих відповідно до статті 26¹ Закону України «Про теплопостачання» і статті 18¹ Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», на спеціальному рахунку експлуатуючої організації (оператора) відповідно до Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки».

{Частина третю статті 170 доповнено абзацом згідно із Законом № 559-IX від 13.04.2020 – зміни набирають чинності з дня, наступного за днем опублікування, в частині накладення арешту на кошти на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному статтею 35¹ Податкового кодексу, з 01.01.2021}

4. У випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або третьої особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно підлягатиме спеціальній конфіскації у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України.

Арешт накладається на майно третьої особи, якщо вона набула його безоплатно або за ціною, вищою чи нижчою за ринкову вартість, і знала або повинна була знати, що таке майно відповідає будь-якій з ознак, передбачених пунктами 1–4 частини першої статті 96² Кримінального кодексу України.

{Абзац другий частини четвертої статті 170 в редакції Закону № 187-IX від 04.10.2019}

5. У випадку, передбаченому пунктом 3 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, за наявності достатніх підстав вважати, що суд у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, може призначити покарання у виді конфіскації майна або застосувати до юридичної особи захід кримінально-правового характеру у виді конфіскації майна.

6. У випадку, передбаченому пунктом 4 частини другої цієї статті, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, фізичної чи юридичної особи, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, за наявності обґрунтованого розміру цивільного позову у кримінальному провадженні, а так само обґрунтованого розміру неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою, щодо якої здійснюється провадження.

У разі задоволення цивільного позову або стягнення з юридичної особи розміру отриманої неправомірної вигоди суд за клопотанням прокурора, цивільного позивача може вирішити питання про арешт майна для забезпечення цивільного позову або стягнення з юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, доведеного розміру отриманої неправомірної вигоди до набрання судовим рішенням законної сили, якщо таких заходів не було вжито раніше.

7. Арешт може бути накладений на майно, на яке раніше накладено арешт відповідно до інших актів законодавства. У такому разі виконанню підлягає ухвала слідчого судді, суду про накладення арешту на майно відповідно до правил цього Кодексу.

8. Вартість майна, яке належить арештувати з метою забезпечення цивільного позову або стягнення отриманої неправомірної вигоди, повинна бути співмірною розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або зазначеної у цивільному позові, розміру неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою.

9. У невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), Директора Бюро економічної безпеки України (або його заступника), погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1888-IX від 17.11.2021}

Якщо у визначений цією частиною строк прокурор не звернувся до слідчого судді із клопотанням про арешт майна або якщо в задоволенні такого клопотання було відмовлено, попередній арешт на майно або кошти вважається скасованим, а вилучене майно або кошти негайно повертаються особі.

10. Арешт може бути накладений у встановленому цим Кодексом порядку на рухоме чи нерухоме майно, гроші у будь-якій валюті готівкою або у безготівковій формі, в тому числі кошти та цінності, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, видаткові операції, цінні папери, майнові, корпоративні права, віртуальні активи, щодо яких ухвалою чи рішенням слідчого судді, суду визначено необхідність арешту майна.

{Абзац перший частини десятої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2137-IX від 15.03.2022}

Не може бути арештовано майно, якщо воно перебуває у власності добросовісного набувача, крім арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів.

11. Заборона або обмеження користування, розпорядження майном можуть бути застосовані лише у разі, коли існують обставини, які підтверджують, що їх незастосування призведе до приховування, пошкодження, псування, зникнення, втрати, знищення, використання, перетворення, пересування, передачі майна.

12. Заборона використання житлового приміщення особам, які на законних підставах проживають у такому житловому приміщенні, не допускається.

{Стаття 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 314-VII від 23.05.2013, № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015; в редакції Закону № 769-VIII від 10.11.2015; текст статті 170 в редакції Закону № 1019-VIII від 18.02.2016}

Коментар

Непорушність (недоторканність) права власності належить до основоположних прав людини (ст. 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод), конституційних прав людини і громадянина (ст. 41 Конституції України) та загальних засад кримінального провадження (ст. 16 КПК України).

Арешт майна за своєю природою є жорстким та обмежувальним заходом для власника майна. Він здатний вплинути на права власника до такої міри, що під загрозою може опинитися його основна діяльність або навіть умови життя (справа «Лисак проти Польщі» (заява № 1631/16, рішення від 07.10.2021, остаточне від 07.01.2022, п. 82) (Case of Łysak v. Poland (application no. 1631/16), Judgment 07.10.2021, final 07.01.2022)).

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212034>

Водночас право власності не є абсолютним і може бути обмеженим в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципа-

СТАТТЯ 170. Накладення арешту на майно

ми міжнародного права, зокрема, на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого у визначеному КПК України порядку.

За усталеною багаторічною практикою ЄСПЛ, ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, яка гарантує право на захист власності, містить три окремі правила:

– перше правило, викладене в першому реченні першого абзацу (*кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном – прим. ред.*), має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном;

– друге правило, що міститься в другому реченні першого абзацу (*ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права, – прим. ред.*), охоплює позбавлення майна та підпорядковує його певним умовам;

– третє правило, викладене в другому абзаці (*проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів – прим. ред.*), визнає, що Договірні держави мають право, серед іншого, контролювати використання майна відповідно до загальних інтересів.

Однак ці три правила не є «окремими» в сенсі непов'язаних між собою. Друге та третє правила стосуються конкретних випадків втручання в право на мирне володіння майном і тому повинні тлумачитися у світлі загального принципу, викладеного в першому правилі (справа «Столковський проти Польщі» (заява № 58795/15, рішення від 21.12.2021, остаточне від 21.03.2022, п. 52) (Case of Stołkowski v. Poland (application no. 58795/15), Judgment 21.12.2021, final 21.03.2022).

<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-214204>

Вилучення майна для судового провадження зазвичай пов'язане з контролем за використанням майна, що підпадає під дію п. 2 ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції (п. 53 цього рішення).

Для того щоб втручання було сумісним зі ст. 1 Протоколу № 1, воно має бути законним, відповідати загальним інтересам та бути пропорційним, тобто воно повинно встановлювати «справедливий баланс» між вимогами загальних інтересів громади та вимогами захисту основних прав особи. Необхідний справедливий баланс не буде досягнуто, якщо відповідна особа несе індивідуальний та надмірний тягар (п. 54 цього рішення). Має існувати розумне співвідношення пропорційності між застосованими засобами та метою, яку прагнуть досягти (п. 61 рішення).

ГЛАВА 17. Арешт майна

Низку юридичних позицій стосовно можливості обмеження права власності висловлено **Конституційним Судом України**:

– конституційний імператив щодо непорушності права власності (ст. 41 Конституції України – прим. ред.) означає передусім «невтручання будь-кого у здійснення власником своїх прав щодо володіння, користування та розпорядження майном, заборону будь-яких порушень прав власника щодо його майна всупереч інтересам власника та його волі» (п. 5 рішення Конституційного Суду України від 11.11.2004 № 16-рп/2004) та скерований насамперед на убезпечення власника від протиправного втручання в здійснення ним своїх прав щодо володіння, користування та розпорядження належним йому майном вільно та на власний розсуд (п. 4 рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 22.06.2022 № 6-р(II)/2022);

https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6-rii_2022.docx

– право власності не є абсолютним, тобто може бути обмежене, однак втручання у це право може здійснюватися лише на підставі закону з дотриманням принципу юридичної визначеності та принципу пропорційності, який вимагає досягнення розумного співвідношення між інтересами особи та суспільства. При обмеженні права власності в інтересах суспільства пропорційними можуть вважатися такі заходи, які є менш обтяжливими для прав і свобод приватних осіб з-поміж усіх доступних для застосування заходів (пп. 2.3 рішення Першого сенату Конституційного Суду України від 05.06.2019 № 3-р(I)/2019);

https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3_p1_2019.doc

– держава, втручаючись у право власності, має враховувати потребу забезпечення під час такого втручання «справедливого балансу» в захисті зазначеного публічного інтересу та захисті права власності як одного з фундаментальних прав та зобов'язана досягти домірності в застосуванні юридичних засобів, за допомогою яких власника для задоволення певного публічного інтересу або позбавляють, або обмежують у здійсненні належного йому права власності (пп. 4.10 рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 16.11.2022 № 9-р(II)/2022,

https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/9-rii_2022.pdf

СТАТТЯ 170. Накладення арешту на майно

– будь-яке втручання у право власності має ґрунтуватися на законі, бути спрямованим на досягнення легітимної мети та пропорційним, тобто забезпечувати «справедливий баланс» між інтересами суспільства і цим правом (пп. 5.2 рішення Першого сенату Конституційного Суду України від 06.09.2023 № 6-п(I)/2023);

https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6_r_1_2023.docx

– співвідношення між поставленою метою та засобами її досягнення має відповідати вимогам принципу домірності, який забезпечує справедливий баланс між вимогами захисту загального інтересу та потребою забезпечити індивідуальні права особи, відповідно до якого цілі обмежень прав людини мають бути істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими та мінімально обтяжливими для осіб, чиї права обмежено (пп. 4.2 рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 06.04.2022 № 1-п(II)/2022);

https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_r_2_2022.pdf

– принцип домірності (пропорційності) у сфері кримінального права проявляється, зокрема, у тому, що застосовані види покарання та (або) інші заходи кримінально-правового характеру мають бути домірними. Ця вимога є загальною, стосується всіх випадків застосування видів покарань, інших заходів кримінально-правового характеру, у тому числі й спеціальної конфіскації. Отже, принцип домірності зобов'язує суд у кожному конкретному випадку домірно застосовувати види покарання та (або) інші заходи кримінально-правового характеру з огляду на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та низку інших фактів і обставин (пп. 3.2 рішення Великої Палати Конституційного Суду України від 30.06.2022 № 1-п/2022);

https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1-r2022_0.docx

Для того щоб визначити пропорційність відповідного заходу, необхідно враховувати його тривалість, а також його необхідність з огляду на прогрес кримінального провадження, наслідки його застосування для відповідної особи та прийняті владою рішення з цього питання (рішення у справах «Georgi Atanasov v. Bulgaria» від 07.10.2010, № 5359/04, § 30; «Lachikhina v. Russia» від 10.10.2017, № 38783/07, § 59; «Pendov v. Bulgaria» від 26.03.2020, № 44229/11, § 44). Право власності може бути обмежене, однак таке обмеження має здійс-

ГЛАВА 17. Арешт майна

нуюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина, принципів справедливості, рівності та домірності (пропорційності), із забезпеченням справедливого балансу інтересів особи та суспільства, на підставі та в порядку, визначених законами України, з урахуванням актів міжнародного права, позицій ЄСПЛ, за вмотивованим рішенням суду, прийнятим в порядку справедливої судової процедури (постанова ККС ВС від 27.03.2025, справа № 157/1664/22).

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126153460>

Арешт майна є заходом забезпечення кримінального провадження, який застосовується з метою досягнення дієвості цього провадження (ч. 1 ст. 131 КПК України). Вирішення питання про його застосування зобов'язує враховувати можливість без застосування заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні. Зазначені приписи повною мірою поширюють свою дію на вирішення питання стосовно накладення арешту як заходу забезпечення кримінального провадження (постанова ККС ВС від 31.03.2021, справа № 333/1539/16-к).

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96071606>

Арешт майна полягає у тимчасовому позбавленні за ухвалою слідчого судді або суду за наявності визначених законом підстав права на відчуження, розпорядження та/або користування майном (ч. 1 ст. 170 КПК України), що має певне значення для конкретного кримінального провадження, з метою запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження (ч. 2 ст. 170 КПК України).

За визначенням колегії суддів Верховного Суду, арешт майна – це один із заходів забезпечення кримінального провадження, суть якого полягає у тимчасовому позбавленні підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, можливості відчужувати певне майно, розпоряджатися будь-яким чином таким майном та використовувати його (ст. 170 КПК України) (постанова ККС ВС від 03.11.2022, справа № 461/7741/16-к).

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107251691>

СТАТТЯ 170. Накладення арешту на майно

Обов'язок **вжиття необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна**, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, покладено на слідчого та прокурора.

Такими заходами, зокрема, є витребування необхідної інформації у:

– Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Повноваження слідчого та прокурора витребувати зазначену інформацію кореспондуються з функцією Національного агентства здійснювати заходи з виявлення, розшуку активів за зверненням слідчого, детектива, прокурора, суду (слідчого судді), центральних органів виконавчої влади в межах їхніх повноважень, визначених законом (п. 3 ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»), його обов'язком взаємодіяти з органами досудового розслідування, прокуратури та суду шляхом виконання звернень слідчого, детектива, прокурора, слідчого судді, суду з питань виявлення, розшуку, проведення оцінки та управління активами (п. 1 ч. 1 ст. 15 ЗУ «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів») та завданням вживати відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів заходів до виявлення та розшуку активів (п. 1 ч. 1 ст. 16 ЗУ «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»).

Відповідно до ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», Національне агентство забезпечує виконання звернень органів досудового розслідування, прокуратури та судів щодо виявлення, розшуку активів та надає відповідь у найкоротший можливий строк, але не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня надходження звернення, або в інший більш тривалий строк, зазначений у ньому. Цей строк може бути продовжений за погодженням з органом досудового розслідування, прокуратури та судом;

- інших державних органів;
- органів місцевого самоврядування;
- фізичних і юридичних осіб.

Витребування необхідної інформації у відповідних суб'єктів здійснюється слідчим та прокурором з посиланням на вимоги ч. 1 ст. 170 та ч. 2 ст. 93 КПК України.

Мета арешту майна є похідною від **підстави** його застосування. Так, арешт майна допускається з метою забезпечення:

1. Збереження речових доказів – майна будь-якої фізичної або юридичної особи, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення та відповідає критеріям, зазначеним у ст. 98 КПК України.

[Перейти на сайт →](#)